

SOSIO-EKONOMI WANITA MELAYU KEDAH,
1881-1940

MAHANI AWANG @ MUSA

Tesis yang diserahkan untuk memenuhi
keperluan bagi ijazah Doktor Falsafah

Julai 2003

PENGHARGAAN

Di sini saya ingin merakamkan rasa terhutang budi kepada beberapa pihak yang telah membantu dalam penyiapan tesis ini. Kepada penyelia saya, Profesor Abdullah Zakaria bin Ghazali, setinggi penghargaan buat beliau kerana membimbing dan memantau tesis ini sehingga selesai. Kepada rakan-rakan di Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Komunikasi dan Pusat Pengajian Jarak Jauh, Universiti Sains Malaysia khususnya buat Dr. Suriati binti Ghazali dan Dr. Siti Hajar Che Man yang telah meminjamkan bahan bacaan yang sukar saya perolehi, Cikgu Rahmat dan Puan Nik Haslinda Nik Hussein yang membantu mentranskripsi senaskah teks jawi, Dr. Zaleha Muhammat, Profesor Madya Mohamad Isa Othman yang sering saya rujuk berhubung masalah sumber, Lin dan Mimi yang kerap membantu menyelesaikan masalah penggunaan komputer, Cik Sawiyah Che Ros kerana bermurah hati membenarkan saya menginap di rumah beliau sepanjang lapan bulan menjalankan penyelidikan di Arkib Negara, Kuala Lumpur. Tanpa bantuan mereka, saya tentu akan mengambil masa yang lebih lama untuk menyiapkan tesis ini.

Saya juga ingin merakamkan penghargaan kepada pihak Universiti Sains Malaysia kerana telah memberi pelepasan cuti belajar kepada saya. Saya turut menghargai bantuan dan sokongan moral beberapa orang bekas pensyarah di Bahagian Sejarah, Universiti Sains Malaysia, yang saya hormati Dr. Badriyah Haji Salleh yang bermurah hati menyemak cadangan tesis, Dr. Tan Liok Ee dan Dr. Cheah Boon Kheng dan ahli-ahli Bahagian Sejarah yang dari masa ke semasa bertanya khabar tentang perkembangan tesis.

Penghargaan juga ingin saya tujukan kepada semua kakitangan Arkib Negara Malaysia, Kuala Lumpur dan cawangan Kedah, kakitangan akademik Jabatan Sejarah, Universiti Malaya, kakitangan Perpustakaan Universiti Sains Malaysia, Universiti Malaya, Muzium Negeri Kedah dan Perpustakaan Negeri Kedah yang telah menghulurkan segala bentuk bantuan sepanjang saya menjalankan penyelidikan.

Akhir sekali, saya ingin merakamkan rasa terhutang budi buat suami, anak-anak dan kedua ibu bapa di atas sokongan moral yang tidak berbelah bagi di sepanjang tempoh saya menyiapkan tesis. Sokongan padu daripada keluarga merupakan pendorong utama saya menyiapkan tesis ini.

JADUAL KANDUNGAN

Penghargaan	ii
Jadual Kandungan	iv
Senarai Jadual	viii
Sukatan dan Ukuran	x
Kependekan	xi
Peta	xii
Abstrak	xiii
Abstract	xiv
BAB 1 PENGENALAN	1
Wanita Melayu dalam Penulisan Sejarah Malaysia	1
Kajian dan Sumber	13
BAB 2 KEDUDUKAN WANITA DALAM MASYARAKAT MELAYU KEDAH PRA PENJAJAHAN	26
Mobiliti Sosial	27
Wanita Kerabat Diraja dan Bangsawan	35
Wanita Rakyat Biasa	52
Wanita Orang Berhutang dan Hamba Abdi	70
BAB 3 TANAH DAN HARTA PESAKA	82
Wanita dan Peralihan Politik	86
Wanita dan Tanah	92
Permohonan Tanah Wanita Rakyat Biasa	95
Permohonan Tanah Wanita Kerabat	104
Wanita dan Petisyen Tanah	115
Petisyen Terhadap Wanita Kerabat	121
Wanita dan Harta Pesaka	124
Harta Pesaka Wanita Kerabat Diraja	129

Harta Pesaka Isteri Pembesar	134
Harta Pesaka Wanita Rakyat Biasa	135
Wanita Mempertahankan Harta dan Menuntut Harta Syarikat	144
BAB 4 PERMODALAN DAN GEJALA BERHUTANG	160
Wanita dan Permodalan	160
Wanita sebagai Pekerja	161
Wanita sebagai Penyewa Tanah dan Pemiutang	175
Wanita Kerabat dan Ampun Kurnia	179
Gejala Berhutang di kalangan Wanita Melayu	181
Wanita Didakwa di Mahkamah dan Tanah Dilelong	196
Wanita Memohon Menukarkan Nama Tanah untuk Selesaikan Hutang	200
Wanita Memohon Pinjaman daripada Kerajaan untuk Membayar Hutang	202
Ceti dan Pemiutang dalam Kehidupan Wanita Kerabat Diraja	207
Aduan Mahkamah dan Lelongan Harta	209
Pemotongan Elaun Kerabat Diraja untuk Membayar Hutang	213
Permohonan 'Luarbiasa' untuk Menyelesaikan Hutang	216
Wanita Kerabat Menafikan Hutang	217
Reaksi Pemerintah Terhadap Gejala Berhutang di kalangan Wanita Kerabat	221
BAB 5 WANITA DAN PENDIDIKAN	231
Tinjauan Umum Perkembangan Pendidikan di kalangan Kanak-kanak Melayu di Kedah	232
Pendidikan Anak-Anak Perempuan dari Kacamata Penduduk dan Kerajaan	246
Tuntutan Membuka Sekolah untuk Anak-Anak Perempuan	260

Anak-Anak Elit dan Sekolah Perempuan Kampung Baharu (KBGS)	287
BAB 6 WANITA DAN KESIHATAN	307
Corak Kematian Ibu dan Bayi di Kedah sehingga 1940	307
Faktor yang Mempengaruhi Kematian Ibu dan Bayi Melayu	319
Tanggapan Masyarakat Tradisional Terhadap Kesihatan dan Pengubatan	329
Perkembangan Perkhidmatan Kesihatan untuk Kaum Ibu dan Kanak-Kanak di Kedah	338
BAB 7 KESIMPULAN	378
BIBLIOGRAFI	387
APENDIKS	406
Apendiks A Peraturan Lelongan Tanah Kebun Kecil No. 25/49 Syarat Undang-Undang Tanah Simpanan Melayu No. 6/49	406
Apendiks B Senarai Pendapatan dan Perbelanjaan Tunku Idris bin Tunku Osman Haji, Tunku Zam-zam bt. Tunku Bahador dan Tunku Rakiah ibni Sultan Abdul Hamid	407
Apendiks C Petisyen daripada Kerabat Diraja Lelaki kepada Kerajaan Berhubung Gejala Berhutang di kalangan Wanita Kerabat	411
Apendiks D Perbelanjaan Kerajaan Kedah untuk Pendidikan	413
Apendiks E Sistem Pelajaran Agama dan Al-Quran di Kedah pada 1933	414
Apendiks F Petisyen daripada Pegawai Kerajaan Kedah untuk Membuka Sekolah Perempuan Aliran Inggeris	418
Apendiks G Kurikulum Sekolah Perempuan Kampung Baharu (KBGS), 1929	420
Apendiks H Kadar Kematian Bayi Pelbagai Bangsa di Kedah sehingga 1933	425
Apendiks I Kadar Kematian Bayi Mengikut Bangsa sehingga 1932	426

Apendiks J	Statistik Tentang Penyakit Malaria, 1932-1936	427
Apendiks K	Tahap Pemakanan Orang Melayu Kedah, 1936	429
Apendiks L	Perbelanjaan Kerajaan untuk Perubatan, 1905-1925	441
Apendiks M	Senarai Pegawai Perubatan Wanita yang Berkhidmat di Kedah	442

SENARAI JADUAL

Jadual 4.1	Peratusan bilangan penanam padi lelaki dan wanita Melayu Kedah pada 1911	168
Jadual 4.2	Taburan penglibatan wanita Melayu Kedah dalam sektor komersial pada 1911	170
Jadual 4.3	Taburan penglibatan wanita Melayu dalam sektor industri negeri Kedah pada 1911	171
Jadual 4.4	Senarai kerabat diraja Kedah yang berhutang kepada ceti Karuppiya	184
Jadual 4.5	Pendapatan dan perbelanjaan Sharifah Fatimah isteri Sultan Abdul Hamid pada 1928	224
Jadual 5.1	Bilangan sekolah Melayu di Kedah, 1908	236
Jadual 5.2	Sekolah rendah, murid-murid dan guru-guru di Tanah Melayu, 1938	254
Jadual 5.3	Bilangan murid di Sekolah Perempuan Melayu, Alor Setar	262
Jadual 5.4	Bilangan murid yang menduduki peperiksaan tahunan, Sekolah Perempuan Alor Setar, 1917-1919	263
Jadual 5.5	Bilangan sekolah vernakular Melayu lelaki dan perempuan di Kedah, 1909-1937	264
Jadual 5.6	Purata murid-murid yang mendaftar dan kedatangan di sekolah-sekolah perempuan untuk 1934	267
Jadual 5.7	Peraturan pengajaran matapelajaran di KBGS, 1934	302
Jadual 6.1	Kematian akibat keguguran dan bersalin mengikut bangsa	313
Jadual 6.2	Kematian bayi selepas tujuh bulan kehamilan mengikut bangsa	314
Jadual 6.3	Kadar kematian bayi di bawah umur satu tahun per 1,000 kelahiran hidup	318

Jadual 6.4	Kes malaria yang dirawat di hospital kerajaan dan klinik luar di Kedah	321
Jadual 6.5	Rawatan kesihatan kaum ibu dan kanak-kanak Kedah, 1926-27	350
Jadual 6.6	Perbezaan bilangan kes bersalin di hospital dan di luar hospital, 1930	355
Jadual 6.7	Kes-kes di luar hospital yang dirawat oleh Pegawai Perubatan Wanita	366
Jadual 6.8	Bilangan pesakit yang dirawat di klinik luar, Alor Setar	374

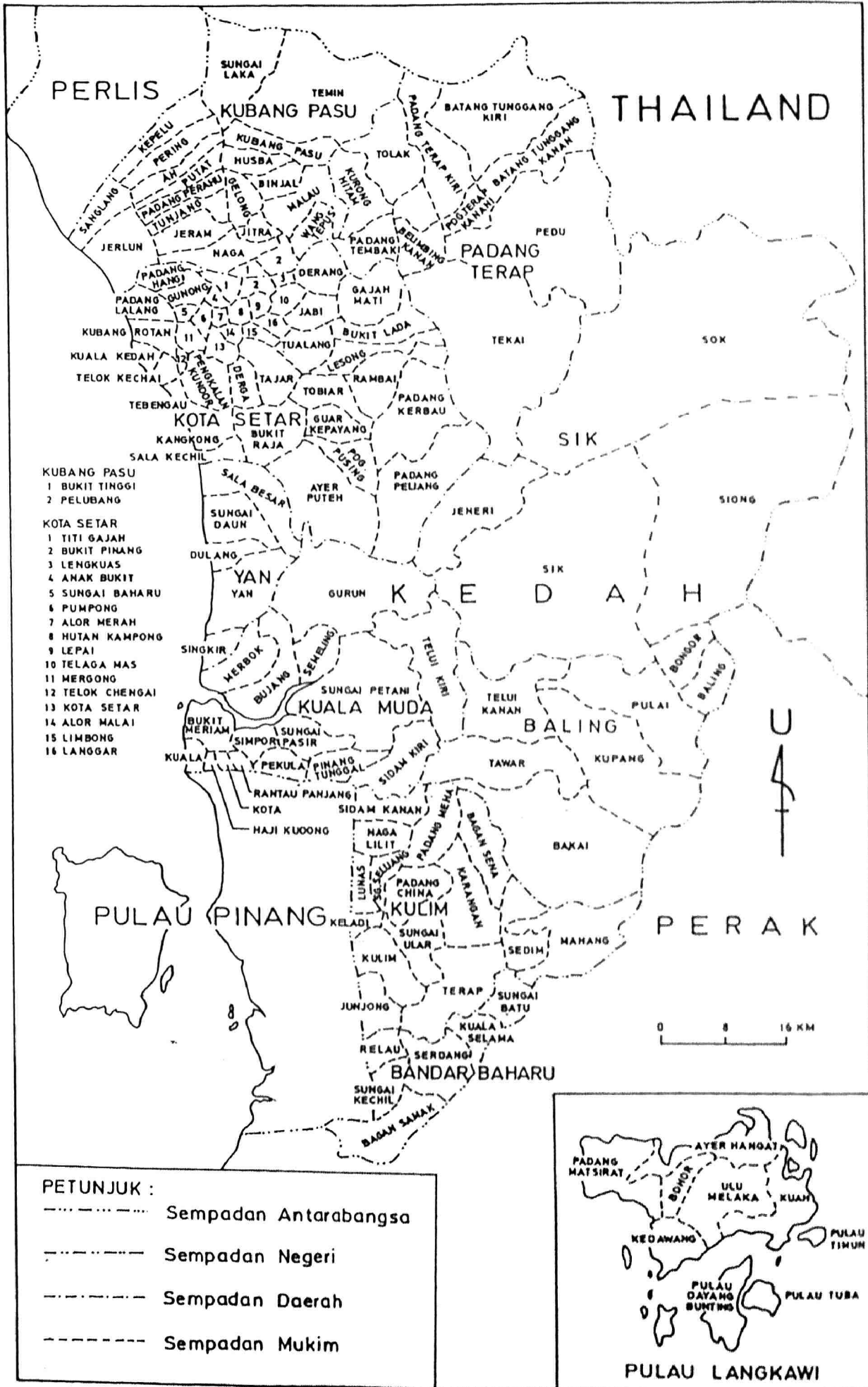
SUKATAN DAN UKURAN

Relung	Ukuran luas tanah Serelung lebih kurang 0.71 ekar
Jemba	Ukuran yang panjangnya 8 hasta atau 3.66 meter
Nalih	Ukuran banyak beras dan lain-lain yang sama dengan 16 gantang atau 72.73 liter
Sepaha	Seperempat atau sesuku

KEPENDEKAN

DOKM	District Office Kuala Muda
EDO	Estate Duty Office
EOK	Education Office, Kedah
HCO	High Commissioner's Office
IJHS	International Journal of Health Service
IMR	Institute of Medical Research
JIAEA	Journal of the Indian Archipelago and Eastern Asia
JMBRAS	Journal of Malayan Branch Royal Asiatic Society
JSBRAS	Journal of Straits Branch Royal Asiatic Society
JSEAS	Journal of Southeast Asian Studies
KDSS	Kedah Dari Segi Sejarah
LOB	Land Office, Baling
LOK	Land Office, Kulim
LOKP	Land Office, Kubang Pasu
LOPT	Land Office, Padang Terap
MIH	Malaya/Malaysia in History
SMSAH	Surat Menyurat Sultan Abdul Hamid
SO	Stamp Office
SUK Kedah	Setiausaha Kerajaan Kedah

Peta : Negeri Kedah - Pentadbiran

ABSTRAK

Kajian ini memberi tumpuan kepada kedudukan sosio-ekonomi wanita Melayu Kedah dalam jangka waktu 1881 hingga 1940 dengan penelitian khusus terhadap aspek usaha tanah, harta pesaka, permodalan, pendidikan dan kesihatan. Dalam tempoh tersebut, wanita Melayu Kedah didapati telah memainkan peranan yang berterusan dalam perkembangan sosio-ekonomi negeri itu. Kesedaran tentang keperluan menambah kekayaan dan harta juga menyebabkan wanita Melayu dalam tempoh kajian tidak teragak-agak mempertahankan hak mereka ke atas harta sepencarian, harta warisan dan harta yang dibeli sendiri apabila mendapati hak mereka dicabuli. Namun dalam keadaan lain pula, tekanan ekonomi kapitalis yang lebih rencam dan masalah buta huruf menjadikan wanita Melayu sebagai golongan yang paling terdedah kepada gejala berhutang. Gejala berhutang yang berleluasa di kalangan wanita termasuk wanita kerabat diraja menjadi salah satu sebab mengapa aspek pendidikan kepada anak-anak perempuan mula diberi perhatian yang serius oleh kerajaan. Pembaharuan dalam aspek pendidikan ini sedikit sebanyak mengubah pemikiran wanita Melayu termasuk tentang makna kesihatan diri. Pendekata, kehadiran kolonialisme dengan penekanan aspek modal yang lebih rencam tidak menghalang wanita Melayu bergiat dalam pengumpulan harta dan usaha mengubah nasib diri. Gerak kuasa kepada perubahan ini datang dari dalam diri wanita sendiri dan bukan semata-mata kerana pembaharuan yang dibawa oleh penjajah kerana penjajahan di Kedah hanya memperkemaskan pentadbiran yang sedia ada.

ABSTRACT

This study focuses on the socio-economic position of Kedah Malay women from 1881 until 1940 with specific emphasis on land development, inherited wealth, capital accumulation, education and health. During this period, it was found that the Kedah Malay women had continuously played a role in the socio-economic development of the state. The awareness of the need to increase wealth and property made them very defensive of their rights with regards common property, inherited wealth and properties that they had bought on their own. However in other situations, the pressure of the capitalist economy and the problems of illiteracy often made these Malay women prone to borrow money. This practice which was widespread among women including the royalty was an important reason why the Kedah government decided to provide more education to Malay girls. Reforms in the field of education, to a certain extent also led to changes of the perceptions of Malay women towards personal health. In short, the presence of western colonialism with its emphasis on capital did not prevent Malay women from taking an active part in accumulating wealth and to improve their lot. The force for this change came from within the women themselves and not just the result of changes brought by British colonialism as in Kedah colonialism was mainly concerned with the improvement on the existing administration.